

Kemija u industriji - uloga, razvitak

Prispjelo 1. prosinca 2001.

Prihvaćeno 28. siječnja, 2002.

i perspektive

*I. Butula i D. Škare**Farmaceutsko-biokemijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
"Institut "Rudjer Bošković", Bijenička c. 54, 10000 Zagreb

Opisana je povijest časopisa *Kemija u industriji* povodom 50 godina neprekidnog izlaska časopisa. Opisana je uloga časopisa, njegov razvitak i perspektive. Razvitak je opisan kroz nekoliko razdoblja koji su utjecali i na stalno poboljšanje kvalitete časopisa. Na kraju su opisane i akcije kojima je cilj povećati dotok kvalitetnih radova i povećati broj pretplatnika časopisa: novi dizajn, web stranice, ISI baze podataka i dr.

Ključne riječi: *Kemija u industriji, kemija, kemijsko inženjerstvo, uređivanje časopisa*

Kemičari i kemijski inženjeri do pojave časopisa *Kemija u industriji* (1952.) objavljuju svoje radove u domaćem časopisu *Tehnički list* (osnovan 1919.) i u *Arhivu za hemiju i farmaciju* (osnovan 1927.). *Tehnički list* se gasi početkom Drugog svjetskog rata, a *Arhiv* prolazi razne transformacije da bi od godine 1956. bio poznat kao *Croatia Chemica Acta*, časopis koji je danas poznat i cijenjen u čitavoj međunarodnoj znanstvenoj zajednici.

Godine 1951. među kemijskim inženjerima osjetila se potreba za stručnim informacijama te razmjenom iskustava. Te je godine osnovan Tehnološko-ekonomski institut za kemijsku industriju NRH u Zagrebu, koji je formirao Odjel za tehničke informacije s ciljem ... "da zainteresiranim poduzećima i pojedincima pruži pomoć u formi podataka o najnovijim tekovinama na području kemije i primijenjene kemije."

Taj institut već sredinom te iste, 1951. godine počinje izdavati *Pregled tehničke literature i dokumentacije* i to svaka dva mjeseca. Zanimljivo je da je prvi broj tiskan na hektografu u svega stotinjak primjeraka. No, zbog velikog interesa, već je drugi broj tiskan u tiskari "Prosvjeta" u Samoboru (danas tiskara "A. G. Matoš"), naravno u povećanoj nakladi.

Zbog sve većeg interesa, moglo bi se reći gladi, za stručnom literaturom, već početkom 1952. *Pregled tehničke literature i dokumentacije* prerasta u časopis *Kemija u industriji (Kili)*.

Uloga časopisa

Vrlo je zanimljiva uloga časopisa kako su je definirali pokretači časopisa. *Novi časopis treba redovno ne samo obavještavati čitaoce o najnovijim rezultatima sa svih po-*

*dručja kemije i kemijske tehnologije nego i objavljivati originalne radove i prikaze naših kemičara i tehničara iz njihove prakse. Uz stručne članke i prikaze domaćih autora časopis Kemija u industriji donosit će ekscerpte iz strane i domaće stručne literature, zatim razne novosti iz zemlje i svijeta, bibliografiju i popis tehničke arhive, tj. najnovijih prospekata iz Amerike, Njemačke, Francuske, Engleske i drugih zemalja, te reportaže o životu, radu, naporima i uspjesima naših poduzeća, kao i razne obavijesti, a kao stalan prilog imat će "PREGLED tehničke literature i dokumentacije".*¹

Temeljna uloga časopisa se gotovo nije promijenila, a "PREGLED" izlazi još i danas. Treba reći kao posebno zanimljiv podatak, da se njegov urednik dipl. inž. Ivan Jerman nije mijenjao svih proteklih 50 godina!

Razvitak časopisa

Prvih deset godina (1952. - 1962.)

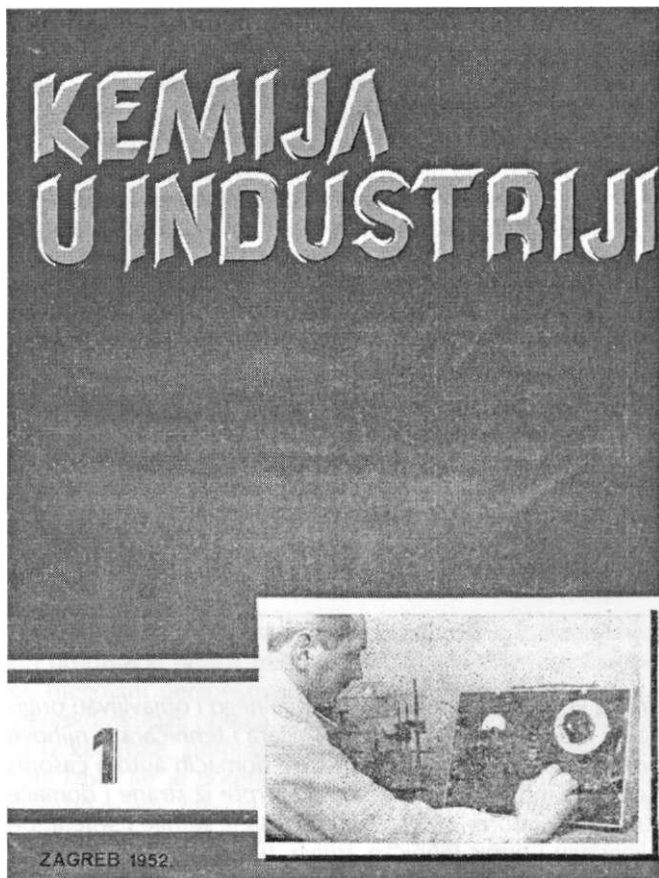
Vlasnici i izdavači časopisa bili su te prve, 1952. godine, Tehnološko-ekonomski biro za kemijsku industriju i Zavod za unapređenje prehrambene industrije NRH u Zagrebu. Uredništvo su te prve godine činili: Ing. Predrag Biljčević, ing. Jovo Dugošević, ing. Alfred Jaeger, ing. Ivo Jerman, ing. Aleksandar Johanides, ing. Adolf Miljević, ing. Ivo Spalatin i ing. Ljubo Trinajstić. Odgovorni urednik je bio ing. Teodor Gjurčić, urednik za kemijsko-tehnološki dio Miroslav Pintar, a za prehrambeni dio prof. Milan Marsić.

Prvi broj izašao je u siječnju 1952. godine.

Prve godine tiskano je šest brojeva *Kemije u industriji* (dvo-mjesečnik) u spomenutoj tiskari "Prosvjeta" u Samoboru.

Do daljnjeg rasta i važnosti *Kemije u industriji* dolazi već sljedeće, 1953. godine. Od prvog broja časopis izlazi u okviru Društva inženjera i tehničara NRH (Zagreb), odnosno kao časopis kemičara i tehnologa Jugoslavije, no *vlasnik i izdavač* te godine postaje Društvo inženjera i tehničara NRH, Sekcija kemičara. Uredništvo i uprava prese-

Izlaganje na skupu 50 godina časopisa *Kemija u industriji* i 15 godina časopisa *Chemical and Biochemical Engineering Quarterly*, HDKI, Zagreb, 7. prosinca 2001.

Slika 1 - Naslovnica 1. broja

Fig. 1 - Cover of the first issue

ljenu su iz Ilice 43 u Berislavičevu 6. Te godine časopis već izlazi mjesečno, a tiska ga tiskara "Vjesnik".

Uz svoju osnovnu ulogu časopis izdaje i biltene: *Fotokemijska industrija*, *Kemija u poljoprivredi*, *Staklo-porculan-keramika-nemetali*, *Celuloza-papir-grafika*, *Chromos-bilten*, *Prerada poliplasta* (kasnije *jugovinil*) te *Sigurnost u pogonu*. Treba reći da su kasnije neki od tih biltena prerasli u samostalne časopise.

Razdoblje od šezdesetih do sedamdesetih godina (1962. - 1977.)

U tom je razdoblju karakterističan zamah u izdavanju časopisa i popratnih publikacija. Glavni urednik je punih 18 godina bio *Miroslav J. Plntar* (1953.-1971.), a zatim je godinu i po glavni urednik bio *Ivan Pernat* (1971.-1972.). Godine 1971. časopis je promijenio svoju grafičku opremu, i ponovno to učinio godine 1972. Kroz tih dvadeset godina u "Pregledu" je objavljeno više od 8500 literaturnih podataka iz stranih časopisa, oko 1930 različitih originalnih članaka, prikaza itd. s raznih područja kemije i kemijske tehnologije. Tada je časopis već afirmiran i u svijetu, te se razmjenom za njega dobivalo 80 stranih časopisa.

Glavni urednik od 1973. - 1977. je *Vilim Slukan*, koji prigodom 25. godišnjice časopisa (1976.) piše kako je uvedeno "... recenziranje radova, što je suštinski pridonijelo podizanju stručne i znanstvene razine lista, a uvođenjem novih rubrika značajno mu se povećala kvaliteta i aktualnost".²

Daljnjih 25 godina - 50 obljetnica

U razdoblju od 1977. - 2001. (glavni urednik I. Butula do 1999., dalje D. Škare) *Kemija u industriji* je dobro prihvaćen časopis; provodi se primjeren recenzentski postupak a prihvaćeni radovi se od broja 1/1979. svrstavaju u kategorije: *pregledi*, *izvorni znanstveni radovi*, *prethodna priopćenja*, *izlaganja sa skupova* te *stručni radovi*. Uvode se stalne i povremene rubrike: *Zaštita okoliša*, *Naobrazba u kemiji*, *Pregled патената*, *Stanje i razvitak kemijske industrije*, *Požarno opasne, toksične i reaktivne tvari*, *Mišljenja i komentari* te *Iz naših knjižnica*. Osamdesetih godina časopis doživljava svoj procvat. Kulminaciju uspješnosti ilustrira podatak da *Kemija u industriji* postaje najtraženiji kemijski časopis u bivšoj državi i postiže nakladu od 2500 primjeraka! Godine 1982. pokrenuto je izdavanje stručnih knjiga u seriji "Izdanja Kemije u industriji" u kojoj su do sada objavljena 24 naslova te u obliku separata u časopisu su objavljene i izdane IUPACove posebne nomenklature (tablice 1 i 2).

Godine 1987. ostvaruje se višegodišnja zamisao izdavanja međunarodnog izdanja *Kemije u industriji* za područje kemijskog inženjerstva koji je postao priznato glasilo ovog dijela Europe. Više o tome možete pročitati u radu E. Baumana i Z. Kurtanjeka, urednika toga časopisa.³

Problemi na kraju razdoblja i dostignuća

Međutim, na kraju navedenog razdoblja sve se više javljaju i problemi s izdavanjem časopisa. Agresija na Hrvatsku ostavila je posljedice i na izdavačku djelatnost: znatno smanjeno tržište te pad proizvodnje uzrokuju i prepolovljenje naklade, povlačenje većeg dijela inozemnih oglasivača, ali i priliva radova za objavljivanje. U osamdesetim! se godinama samo od koncerna Bayer objavljivalo pedesetak višestraničnih informacija, a Perkin-Elmer objavljuje svoje informacije u obliku separata. Tiskaju se oglasi BASF-a, Hoechst-a, Sulzera i drugih tvrtki. Posljedica rata je i smanjivanje naklade koja se ustalila na kojih 1100 primjeraka, ali se broj radova, osobito iz industrije znatno smanjuje. Tako je npr. u 1996. godini Uredništvo zaprimilo! svega 5 "kategoriziranih" radova. Pad broja prispjelih radova posljedica je i neadekvatnog vrednovanja objavljenih radova u domaćim časopisima koji nisu uvršteni u *Current Contents*. Radovi objavljeni u *Kemiji u industriji* dostupni! su svjetskoj javnosti putem niza sekundarnih izvora od kojih je najvažniji *Chemical Abstracts* (CA). Tzv. *on-line* pretraživanjem CA od 1967.-1996. utvrđeno je da je od 1315 objavljenih radova u *Kemiji u industriji*, njih 1223 (93 % referirano u CA. Samo članci s općim gospodarskim ili drugim nekemijskim sadržajem nisu referirani.⁴ Ovdje svaka-ko treba istaknuti nedovoljno poznati podatak da je *Kemija u industriji* uvrštena u novu bazu podataka CA, bazu *CA Plus*, koja obrađuje 7 400 ključnih (*key/core*) časopisa i ažurnija je od opće CA baze podataka. Američki institut ISI (Institute for Scientific Information) u suradnji s British Library iz Londona uvrstio je *Kemiju u industriji* u program *Genuine Article* koji obuhvaća 4-5 % od ukupno 100 000 u svijetu izdanih znanstvenih i znanstveno-stručnih časopisa.

Područno vijeće tehničkih znanosti Ministarstva znanosti i tehnologije uvrstilo je *KUI* u popis časopisa "po vrsnosti izjednačenim s međunarodnim" (v. NN, br. 2, od 2.-9. siječnja 1997, str. 86.).

Tablica 1 - *Objavljene monografije u seriji Izdanja Kemije u industriji*Table 1 - *Published monographs in series Kemija u industriji publications*

Br. No.	Autor Author	Naslov Title	Godina Year
1.	E. Pretsch, T. Clerc, J. Seibel, W. Simon	Tablice za određivanje strukture organskih spojeva spektroskopskim metodama	1982
2.	S. Turina	Tankoslojna kromatografija	1984
3.	J. V. Knop, W. R. Müller, K. Szymanski, N. Trinajstić	Computers Generation of Certain Classes of Molecules	1985
4.	E. Beer	Priručnik za dimenzioniranje uređaja kemijske procesne industrije	1985
5.	IUPAC	Nomenklatura organskih spojeva A, B i C	1985
6.	W. Vogel	Kemija stakla	1985
7.	D. Kolbah	Priručnik za kemičare	1986
8.	I. Dorčić	Osnove čišćenja uljnih zagađenja	1987
9.	V. Prelog, O. Jeger	Lavoslav Ružička	1987
10.	IUPAC	Nomenklatura organskih spojeva D, E, F i H	1988
11.	I. Dekanić	Nafta u energetskej politici SAD	1988
12.	Đ. Matić	Elektrokemijsko inženjerstvo	1988
13.	I. Perina, B. Mihanović	Ispitivanje onečišćenja zraka	1988
14.	F. Šef - Ž. Olujić	Projektiranje procesnih postrojenja	1988
15.	R Pavlović	Materijal čelik	1990
16.	Z. Šmejkal	Uređaji, oprema i sredstva za gašenje i zaštitu od požara	1991
17.	E. Beer	Priručnik za dimenzioniranje uređaja kemijske procesne industrije	1994
18.	B. Uhlik	Zaštita od požarno opasnih, toksičnih i reaktivnih tvari	1993
19.	Z. Janović	Polimerizacije i polimeri	1997
20.	B. Uhlik	Zaštita od požarno opasnih, toksičnih i reaktivnih tvari - II. dio	2000
21.	D. Grdenić	Mojih 50 godina kemije	2000
22.	S. Ašperger	Šezdeset godina u kemijskoj znanosti	2001
23.	IUPAC	Osnovno stereokemijsko nazivlje	2001
24.	IUPAC-IUBMB	Nomenklatura ugljikohidrata i glikolipida	2001

Tablica 2 - *Objavljene i izdane u obliku separata IUPAC-ove nomenklature*Table 2 - *IUPAC-nomenclatures published and re-edited as offprints*

Br. No.	Naziv Title	Godina Year
1.	nomenklatura a-aminokiselina	1982
2.	nomenklatura steroida	1982
3.	nomenklatura peptida i proteina	1988
4.	nomenklatura ugljikohidrata	1988
5.	nomenklatura polimera i polimernih materijala I	1988
6.	nomenklatura polimera i polimernih materijala II	1993
7.	nomenklatura polimera i polimernih materijala III	1998
8.	Spektroskopski rječnik	1982

Perspektive

S prvim brojem u 1997. godini *Kemija u industriji* postala je i službenim glasnikom Hrvatskoga kemijskog društva, a trebala bi po uzoru na neke strane časopise postati i glasilo *Udruženja kemijske industrije Hrvatske* pri Hrvatskoj gospodarskoj komori. Nadajmo se da će kolege koje tamo djeluju pomoći ostvarenju te ideje!

Jer, provođenjem niza akcija u suradnji s industrijom, predstavnicima stranih tvrtki ali i s akademskom zajednicom već smo uspjeli osigurati veći priliv kvalitetnih radova. Taj broj je osobito u posljednje dvije godine u blagom ali ipak konstantnom porastu.

U međuvremenu formiran je Međunarodni izdavački savjet časopisa i osvježen postojeći "domaći". Potrudili smo se da *KUI* dobije svoje mjesto i na internetu te nastavili s izdavanjem monografija u nizu *Izdanja Kemije u industriji* i novom serijom *Hrvatski kemičari i kemijski inženjeri*.

Tablica 3 - Pregled prispjelih i prihvaćenih rukopisa
 Table 3 - Review of manuscripts received and accepted

Codina Year	1997	1998	1999	2000	2001
Pristiglo Received	37	35	31	38	51*
Prihvaćeno Accepted	32	32	28	31	27
Odbijeno Not accepted	5	3	3	7	5

* - 19 radova je još u postupku
 - 19 articles still in process

Poduzeli smo i potrebne korake da se razmotri uvrštavanje *KUI* u *Current Contents* - poslali smo sve potrebne "papire" ISI-ju u Philadelphiju. Na kraju, ne i naj-

manje važno, da bismo privukli čitatelje da časopis čitaju i da u njemu pišu, promijenili smo i dizajn časopisa.

S njime smo započeli drugih pedeset godina *Kemije u industriji*. Na nama je da joj omogućimo da dostojanstveno proslavi i stogodišnjicu!

Literatura References

1. *Kemija u industriji* 1 (2) (1952) 63.
2. V. Slukan, Uvodnik povodom 25. obljetnice izlaženja *Kemije u industriji*, *Kem. Ind.* 25 (12) (1976) 9.
3. E. ESauman, Z. Kurtanjek, rad u ovom broju, str. 127-130.
4. J. Butula, Može li časopis *Kemija u industriji* nakon 45 godina izlaženja opstati, *Kem. Ind.* 46 (1) (1997) 1.

SUMMARY

Kemija u industriji - Role, Development and Perspectives

I. Butula and D. Skare*

The history of the journal *Kemija u industriji* on the occasion of its 50th Anniversary of continuous publishing was presented. The role of the journal, its development and perspectives were described. The development is shown describing a few characteristic periods which influenced quality of the journal. At the end, some actions leading to more papers to be accepted, increasing the number of subscribers of the journal were described. These are: new design, Web pages, ISI data bases etc.

Faculty of Pharmacy and Biochemistry, University of Zagreb,
 A. Kovacica 1, 10000 Zagreb, Croatia

Received December 1, 2001
 Accepted January 28, 2002

*Rudjer Boskovic Institute, Bijenicka c. 54, 10000 Zagreb, Croatia